

16.10.2020

Taustamuistio Älyverkkoforumille - pilottien ja kokeilujen mahdollistaminen

1 Taustaa

Älyverkkoforumin yhtenä käsiteltävänä aiheena on keskustelu uusista toimintamalleista ja -tavoista: miten uusia toimintamalleja voidaan kokeilla ja pilotoida kokeusten saamiseksi myös lainsäädännön ja sääntelyn kehittämistä ja valmistelua silmällä pitäen.

Markkinasäännöillä ja -sääntelyllä luodaan yhtenäiset ja tasapuoliset reunaehdot eri markkinatoimijoille. Energia-alan murroksessa toimialalle syntyy tarvetta ja innovaatioita uusista toimintamalleista, joita olemassa olevat toimintatavat tai markkinasäännöt ja -sääntely eivät välttämättä täysin tue tai edes salli. Uudet innovaatiot vievät kehitystä eteenpäin, ja niiden edistäminen edellyttääkin usein muutoksia myös totuttuihin toimintatapoihin sekä markkinasääntelyyn.

Energiamurroksessa syntyviin uusiin liiketoimintamalleihin ja innovaatioihin sisältyy usein epävarmuutta ja riskejä siitä, ovatko ne lopulta toimivia ja kannattavia. Tällöin syntyy myös tarvetta pilotteihin ja kokeiluihin, joista saadut kokemukset osoittavat, mitkä toimintatavat ovat lopulta toimivia ja miltä osin markkinasääntöjä sekä -sääntelyä on tarvetta kehittää uuden toiminnan mahdollistamiseksi ja edistämiseksi.

2 Keinoja antaa sääntelypoikkeuksia kokeiluille ja piloteille

Kokeilujen mahdollistamiseksi on periaatteessa kolme erilaista mallia, jossa sääntelyesteitä poistetaan väliaikaisesti:¹

	<i>Targeted activity or actor</i>	<i>Scope exemption</i>	<i>Granting of exemption</i>
Waiver	Strictly defined	Narrow	More general
Exemption procedure	Strictly defined	Narrow	Case-by-case
Regulatory sandbox	More open	Broader	Case-by-case

2.1 Waiver

Waiver-mallin mukaisissa poikkeuksissa on kyse tarkasti määritellystä toiminnasta, jolle yleisesti annetaan poikkeus tiettyjen markkinasääntöjen ja sääntelyn noudattamisesta. Poikkeukset eivät ole esimerkiksi toimijakohtaisia tai liity johonkin yksittäiseen hankkeeseen, vaan ne koskevat yleisemmin tiettyä toimijajoukkoa.

¹ <https://fsr.eu.eu/regulatory-sandboxes-in-the-energy-sector-the-what-the-who-and-the-how/>

16.10.2020

Esimerkkejä waiver-mallista ovat mm. tuuli- tai aurinkosähkön tuottajien vapauttaminen tasevastuusta, poikkeukset tietyistä velvoitteista aggregaattoreille niiden osallistuessa säätösähkömarkkinoille tai energiayhteisöille annettavat poikkeukset.

2.2 Exemption procedure

Exemption procedure on poikkeuksen myöntäminen markkinasääntöjen ja sääntelyn velvoitteista tapauskohtaisesti tietyille yksittäiselle hankkeelle tai toimijalle.

Esimerkkejä tällaisesta ovat ns. merchant -siirtoyhteisöille annetut poikkeukset.

2.3 Regulatory sandbox

Sääntelyssä kasvava trendi ja paljon puhuttu aihe tällä hetkellä on ns. regulatory sandbox -malli, jossa poikkeusten myöntäminen vain tietyntyyppisiin hankkeisiin ei ole ennalta yhtä tarkasti määritelty kuin edellä esitetyissä malleissa.

Siinä sääntely olisi dynaamista ja joustavaa, joka mahdollistaisi uusien toimintatapojen ja liiketoimintamallien kokeiluja ja pilotointeja sekä innovointia. Erityisesti sandbox-malli ja joustava sääntely ovat olleet esillä terveydenhuollossa sekä rahoitusmarkkinoilla, jossa tarve sääntelyn kehittymiseen innovaatioiden nopeassa tahdissa on tärkeää.

Regulatory sandbox -mallin tavoitteena on mukauttaa tiukkojen säännösten noudattaminen innovatiivisimpien yritysten kasvuun ja vauhtiin tavalla, joka ei tukahduta toimialaa säännöillä, mutta ei myöskään heikennä kuluttajansuojaa. Mallissa voidaan kokeilla uutta teknologiaa sekä uusia liiketoimintamalleja ja kerätä kokemuksia niistä ilman, että tarvitsisi noudattaa kaikkia sääntöjä. Kuitenkin regulatory sandbox-mallissa samaan aikaan ovat olemassa myös selkeät sisään- ja poistumisvaatimukset sekä kokeilujen ja pilotin laajuus on ennalta määritelty. Kokeilut voivat liittyä esimerkiksi uusiin tuotteisiin, palveluihin tai liiketoimintamalleihin.

Motivaatio regulatory sandbox -mallin rakentamiseen syntyy siitä, että

- a) sallitaan innovatiivisille toimijoille kokeilla uutta teknologiaa ja liiketoimintamalleja siten, että ne ovat vain osittain yhteensopivia olemassa olevan lainsäädännön ja sääntely-ympäristön kanssa; sekä
- b) lainsäätäjät ja regulaattorit saavat kokemusta ja oppivat tietyistä innovaatioista, jotta pystyvät muodostamaan oikeanlaisen sääntely-ympäristön.

Energia-alalla regulatory sandbox -mallien käyttö on vielä varsin uutta. Euroopassa Alankomaat ja Iso-Britannia ovat olleet tässä suhteessa edelläkävijöitä.

Alankomaissa ministeriö antoi vuonna 2015 asetuksen poikkeusten käyttämisestä kestävässä sähkön tuotannossa vuosina 2015-2018². Vuonna 2020 järjestelmä oli avattu uudestaan laajennettuna.

---

² <https://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/experimenten-elektriciteitswet>

16.10.2020

Ofgem on kesällä 2020 Iso-Britanniassa ottanut käyttöön 2017 olleiden aiempien kokeilujen perusteella uudistetun regulatory sandbox -menettelyn.^{3,4}

Liettuassa on äskettäin muutettu energialainsäädäntöä siten, että siellä edistetään energia-alan innovaatioiden ja teknologian kehittymistä regulatory sandbox -mallilla.⁵ Siellä lainsäädäntöön on määritetty regulatory sandbox:n pääperiaatteet ja kriteerit sekä malliin liittyvät osallistujien oikeudet ja velvollisuudet.

Näiden lisäksi regulatory sandbox -malleja on suunnitteilla tai käytössä mm. Ranskassa, Italiassa Itävallassa ja Saksassa.⁶ Esimerkkejä eräissä maissa toteutetuista regulatory sandbox -kokeilumalleista on kuvattu mm. Implementing Agreement for a Co-operative Programme on Smart Grids (IEA-ISGAN) -organisaation raportissa.⁷

3 Tilanne Suomessa

Suomessa regulatory sandbox -tyyppisenä pilotti- ja kokeiluhankkeena on ollut mm. Finsolar taloyhtiökokeilu vuosina 2016-2019, jossa kokeiltiin aurinkosähkön hyödyntämistä hyvityslaskentamallilla Energiaviraston ja TEM:n poikkeusluvalla.

Nykyinen sähkömarkkinalainsäädäntö ei kuitenkaan suoraan anna esim. Energiavirastolle toimivaltaa hyväksyä regulatory sandbox -mallin mukaisia pilotti- ja kokeiluhankkeita, joissa ennakolta hyväksyttäisiin kriteerit täyttävälle kokeiluhankkeelle poikkeus joistakin sähkömarkkinalainsäädännön säännösten velvoitteista.

Pilotti- ja kokeiluhankkeiden edistämiseksi olisi tarvetta selkeyttää siitä, millä edellytyksillä ja säännöillä hankkeet voitaisiin läpinäkyvästi (ministeriön tai Energiaviraston) viranomaispäätöksellä hyväksyä regulatory sandbox -mallin mukaisiksi pilotti- ja kokeiluhankkeiksi sekä mitä oikeuksia ja velvoitteita tähän liittyy. Selkeät periaatteet ja menettelyt myös edesauttaisivat hankkeisiin ryhtymistä ja niiden rahoitusta etenkin, jos hanke edellyttää innovaattorilta investointeja.

4 Pohdittavia kysymyksiä

Älyverkkoforumissa on tarkoitus keskustella, miten Suomessa voitaisiin edistää energiamurroksessa innovaatioita sekä kokeiluja ja pilotointia sekä millaisia mahdollisia uusia asiakkaita hyödyttäviä toimintamalleja on näköpiirissä.

Forumissa esitetään keskusteltavaksi myös,

---

³ <https://www.ofgem.gov.uk/news-blog/our-blog/ofgem-launches-new-enhanced-energy-regulation-sandbox-service>

⁴ <https://www.ofgem.gov.uk/publications-and-updates/energy-regulation-sandbox-guidance-innovators>

⁵ <https://enmin.lrv.lt/en/sectoral-policy/research-and-innovation-in-the-energy-sector/regulatory-sandbox-for-the-energy-sector>

⁶ <https://fsr.eu.eu/regulatory-sandboxes-in-the-energy-sector-the-what-the-who-and-the-how/>

⁷ https://www.iea-isgan.org/wp-content/uploads/2019/05/ISGAN_Casebook-on-Regulatory-Sandbox-A2-1.pdf

16.10.2020

- millainen tarve innovaatioilla ja kokeiluilla on tarve saada regulatory sandbox -mallin mukainen hyväksyntä siitä, että siinä ei tarvitsisi noudattaa olemassa olevaa sääntelyä kaikilta osin;
- millaisilla edellytyksillä pilotit ja kokeilut voisivat tällaisen hyväksynnän saada ja mitä vaatimuksia tällaisille hankkeille tulisi asettaa; sekä
- miten sääntelyä olisi tarpeen kehittää, jotta pilotti- ja kokeiluhankkeille voitaisiin läpinäkyvästi ja selkeästi antaa regulatory sandbox -mallin mukainen hyväksyntä.

Älyverkkoforumin kokouksessa 22.10.2020 on tarkoituksena käydä asiasta alustavaa näkemysten vaihtoa sekä keskustella, miten asiaa tulisi käsitellä forumin seuraavissa kokouksissa.